WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 16 grudnia 2008 r. *

W sprawie C-210/06

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Szegedi Ítélőtábla (Węgry) postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2006 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 5 maja 2006 r., w postępowaniu dotyczącym

Cartesio Oktató és Szolgáltató bt,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, prezes, P. Jann, C.W.A. Timmermans (sprawozdawca), A. Rosas, K. Lenaerts, A. Ó Caoimh i J.C. Bonichot, prezesi izb, K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Kūris, E. Juhász, L. Bay Larsen i P. Lindh, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Poiares Maduro,
sekretarz: B. Fülöp, administrator,

* Język postępowania: węgierski.

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 10 lipca 2007 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Cartesio Oktató és Szolgáltató bt przez G. Zettwitz oraz P. Metzingera, ügyvédek,

— w imieniu rządu węgierskiego przez J. Fazekas oraz P. Szabó, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu czeskiego przez T. Bočka, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Irlandii przez D. O'Hagana, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez A. Collinsa, SC, oraz N. Traversa, BL,

— w imieniu rządu niderlandzkiego przez H.G. Sevenster oraz M. de Gravego, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu polskiego przez E. Ośniecką-Tamecką, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu słoweńskiego przez M. Remic, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez T. Harris, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez J. Stratford, barrister,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez G. Brauna oraz V. Kreuschitza, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 22 maja 2008 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 43 WE, 48 WE i 234 WE.

2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania w sprawie skargi wniesionej przez Cartesio Oktató és Szolgáltató bt (zwaną dalej „Cartesio"), spółkę z siedzibą w Bai (Węgry) na postanowienie w sprawie odrzucenia jej wniosku o wpis do rejestru handlowego przeniesienia jej siedziby do Włoch.

Krajowe ramy prawne

Prawo dotyczące postępowania cywilnego

3 Artykuł 10 ust. 2 nr III a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (ustawy kodeks postępowania cywilnego z 1952 r., zwanej dalej „kodeksem postępowania cywilnego"), stanowi:

„Sądami drugiej instancji są:

[…]

b) w sprawach rozpatrywanych w pierwszej instancji przez sądy rejonowe (lub stołeczny), regionalne sądy apelacyjne".

4 Artykuł 155A tego kodeksu stanowi:

„1. Sąd może, na podstawie postanowień Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

2. Sąd kieruje wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości postanowieniem i zawiesza jednocześnie postępowanie. […]

3. Od postanowienia o wystąpieniu z pytaniem prejudycjalnym przysługuje apelacja. Nie można wnieść apelacji od postanowienia o oddaleniu wniosku o wystąpienie z pytaniem prejudycjalnym.

[…]".

5 Artykuł 233 ust. 1 tego kodeksu stanowi:

„Orzeczenia sądów wydane w pierwszej instancji mogą być przedmiotem apelacji, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. […]".

6 Artykuł 233A tego kodeksu stanowi:

„Przedmiotem apelacji mogą być postanowienia wydane w ramach postępowania w drugiej instancji, od których przysługuje apelacja na mocy przepisów mających zastosowanie do postępowania w pierwszej instancji […]".

7 Artykuł 249A kodeksu postępowania cywilnego stanowi:

„Postanowienie w sprawie odrzucenia wniosku o wystąpienie z pytaniem prejudycjalnym (art. 155A) wydane w toku postępowania w drugiej instancji może być przedmiotem apelacji”.

8 Artykuł 270 tego kodeksu brzmi następująco:

„1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, Legfelsőbb Bíróság (sąd najwyższy) rozpoznaje kasacje. Przepisy ogólne stosuje się odpowiednio.

2. Kasacja oparta na zarzutach dotyczących naruszenia prawa może być wniesiona do Legfelsőbb Bíróság od prawomocnego wyroku, a także od prawomocnego postanowienia mającego wpływ na rozstrzygnięcie sprawy co do istoty, przez strony, interwenientów, jak również osoby, których orzeczenie dotyczy, w zakresie, w jakim wyrok lub postanowienie ich dotyczy.

[…]”.

9 Artykuł 271 ust. 1 tego kodeksu stanowi:

„Kasacja nie przysługuje:

a) od prawomocnych orzeczeń wydanych w pierwszej instancji, chyba że ustawa przewiduje taką możliwość;

b) jeżeli strona, której to dotyczy, nie skorzystała z przysługującego jej prawa apelacji, a sąd drugiej instancji, rozstrzygając w przedmiocie apelacji wniesionej przez drugą stronę, utrzymał w mocy orzeczenie wydane w pierwszej instancji;

[…]”.

10 Artykuł 273 ust. 3 kodeksu stanowi:

„Wniesienie kasacji nie powoduje zawieszenia wykonania orzeczenia. Jednakże na wniosek strony w wyjątkowych okolicznościach Legfelsőbb Bróg może zawiesić wykonanie orzeczenia. […]”.

Prawo spółek

11 Artykuł 1 ust. 1 a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény (ustawy nr CXLIV o spółkach handlowych z 1997 r.), stanowi:

„Niniejsza ustawa reguluje tworzenie, organizację i funkcjonowanie spółek handlowych mających siedzibę na terytorium Węgier, prawa, obowiązki i odpowiedzialność założycieli i wspólników (akcjonariuszy) tych spółek, jak również przekształcenia, łączenie, podział i likwidację spółek".

12 Artykuł 11 tej ustawy stanowi:

„Umowa spółki (akt założycielski, statut spółki) powinna zawierać:

a) firmę i siedzibę spółki handlowej

[…]".

13 Artykuł 1 ust. 1 a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény (ustawy nr CXLV o rejestrze handlowym, jawności

rejestru i postępowaniu sądowym w sprawach dotyczących rejestracji spółek z 1997 r., zwanej dalej „ustawą o rejestrze handlowym") stanowi:

„Określenie »spółka« oznacza organizację handlową […] lub inny podmiot prawny o charakterze handlowym, […] który, o ile ustawa lub rozporządzenie rządu nie stanowi inaczej, tworzy się poprzez wpis do rejestru handlowego w celu prowadzenia działalności handlowej o celach zarobkowych […]".

14 Artykuł 2 ust. 1 tej ustawy stanowi:

„Do rejestru handlowego mogą zostać wpisane podmioty prawne wymienione w art. 1, o ile przepisy prawne przewidują obowiązek lub możliwość dokonania wpisu".

15 Artykuł 11 tej ustawy stanowi:

„1. Wpisu do rejestru handlowego dokonuje sąd rejonowy (lub sąd stołeczny), działający jako sąd rejestrowy […];

2. […] sądem właściwym w sprawach dotyczących rejestracji spółki oraz innych przewidzianych w ustawie procedur dotyczących tej spółki jest sąd właściwy miejscowo ze względu na siedzibę spółki.

[…]”.

16 Artykuł 12 ust. 1 tej ustawy stanowi:

„Dane dotyczące spółek, o których mowa w niniejszej ustawie, wpisuje się do rejestru handlowego. W odniesieniu do wszystkich spółek rejestr zawiera:

[…]

d) siedzibę spółki […]”.

17 Artykuł 16 ust. 1 ustawy o rejestrze handlowym stanowi:

„Siedzibą spółki […] jest siedziba jej głównego zarządu”.

18 Artykuł 29 ust. 1 tej ustawy stanowi:

„Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, wnioski o zmianę danych spółki w rejestrze składa się do sądu rejestrowego w terminie trzydziestu dni od dnia zdarzenia stanowiącego podstawę zmiany".

19 Artykuł 34 ust. 1 tej ustawy stanowi:

„Każdorazowe przeniesienie siedziby spółki w miejsce podlegające właściwości innego sądu rejestrowego podlega rejestracji jako zmiana w rejestrze handlowym prowadzonym przez sąd właściwy ze względu na miejsce poprzedniej siedziby. Sąd ten po zbadaniu wniosków dotyczących zmian wpisanych przed złożeniem wniosku o dokonanie wpisu zmiany siedziby dokonuje wpisu zmiany siedziby".

Prawo prywatne międzynarodowe

20 Artykuł 18 a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet (rozporządzenia z mocą ustawy nr 13 o prawie prywatnym międzynarodowym z 1979 r.) stanowi:

„1. Zdolność prawną osoby prawnej, jej status handlowy, prawa związane z osobowością prawną oraz stosunki prawne pomiędzy jej wspólnikami określa się zgodnie z jej statutem personalnym.

2. Statut personalny osoby prawnej określa prawo państwa, na którego terytorium jest ona zarejestrowana.

3. Jeżeli osoba prawna została zarejestrowana na podstawie prawa różnych państw lub, w przypadku gdy na podstawie prawa właściwego ze względu na określoną w umowie spółki siedzibę rejestracja spółki […] nie jest obowiązkowa, statut personalny określa prawo państwa siedziby.

4. W sytuacji gdy zgodnie z umową spółki osoba prawna nie ma siedziby lub też posiada siedziby w kilku państwach, a zgodnie z prawem jednego z tych państw rejestracja spółki nie jest obowiązkowa, statut osobowy spółki określa prawo państwa, w którym znajduje się jej główny zarząd".

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

21 Cartesio została założona dnia 20 maja 2004 r. jako „betéti társaság" (spółka komandytowa) prawa węgierskiego. Jako jej siedzibę wskazano miasto Baja (Węgry). Została wpisana do rejestru handlowego w dniu 11 czerwca 2004 r.

22 Komandytariuszem — osobą zobowiązaną jedynie do wniesienia wkładu finansowego — i komplementariuszem — osobą ponoszącą nieograniczoną odpowiedzialność za długi spółki — są dwie osoby fizyczne mające miejsce zamieszkania na Węgrzech i obywatelstwo tego państwa członkowskiego. Spółka prowadzi działalność z zakresie, w szczególności, zasobów ludzkich, prac sekretarskich, tłumaczeń, nauczania i szkoleń.

23 W dniu 11 listopada 2005 r. Cartesio złożyła do Bács-Kiskun Megyei Bíróság (sądu rejonowego w Bács-Kiskun) orzekającego w charakterze Cégbíróság (sądu rejestrowego) wniosek o wpis przeniesienia jej siedziby Gallarate (Włochy) i wynikającą z tego zmianę jej danych dotyczących siedziby w rejestrze handlowym.

24 Postanowieniem z dnia 24 stycznia 2006 r. wniosek ten został odrzucony ze względu na to, że obowiązujące prawo węgierskie nie dopuszcza przeniesienia siedziby spółki utworzonej na Węgrzech za granicę z jednoczesnym zachowaniem statutu personalnego podlegającego prawu węgierskiemu.

25 Cartesio wniosła apelację od tego postanowienia do Szegedi Ítélőtábla (regionalnego sądu apelacyjnego w Szeged).

26 Powołując się na wyrok z dnia 13 grudnia 2005 r. w sprawie C-411/03 SEVIC Systems, Zb.Orz. s. I-10805, Cartesio podniosła przed sądem apelacyjnym, że ze względu na to, że węgierska ustawa czyni rozróżnienie między spółkami handlowymi w zależności od państwa członkowskiego, w którym znajduje się ich siedziba, jest ona niezgodna z art. 43 WE i 48 WE. Z tych artykułów wynika, że węgierskie prawo nie może wymagać od węgierskich spółek, by na swoją siedzibę obierały Węgry.

27 Cartesio utrzymywała również, że sąd krajowy ma obowiązek zwrócenia się z pytaniem prejudycjalnym w tej kwestii, gdyż jest on sądem krajowym, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu.

28 Sąd krajowy podnosi, że zarówno postępowanie przed sądami rejestrowymi, jak i przed sądami rozpoznającymi apelacje od wydanych przez nie postanowień, zgodnie z prawem węgierskim nie jest kontradyktoryjne. Zastanawia się więc, czy można on być uznany za „sąd" w rozumieniu art. 234 WE.

29 W przypadku, gdyby odpowiedź na to pytanie była twierdząca, sąd krajowy uważa ponadto, że nadal nie ma pewności, czy w rozumieniu art. 234 akapit trzeci WE należy go uznać za sąd, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego.

30 W tym względzie podnosi, że zgodnie z węgierskim prawem jego orzeczenia wydane w ramach apelacji są prawomocne i wykonalne, lecz mogą być przedmiotem nadzwyczajnego środka odwoławczego, tj. skargi kasacyjnej do Legfelsőbb Bíróság.

31 Jednakże z uwagi na to, że celem kasacji jest zapewnienie jednolitości orzecznictwa, możliwość wystąpienia z nią jest ograniczona, w szczególności przesłanką dopuszczalności zarzutów, wymagającą podniesienia naruszenia prawa.

32 Następnie sąd krajowy zauważa, że w krajowych doktrynie i orzecznictwie pojawiły się pytania dotyczące zgodności z art. 234 WE przepisów art. 155A i 249A kodeksu postępowania cywilnego, dotyczących środków odwoławczych od postanowień o wystąpieniu do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym.

33 W tym względzie sąd krajowy podnosi, że przepisy te mogłyby spowodować sytuację, w której sąd postanowi zwrócić się do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym, a sąd apelacyjny mu to uniemożliwi, chociaż wykładnia Trybunału w przedmiocie danego przepisu prawa wspólnotowego jest niezbędna do rozstrzygnięcia sporu zawisłego przed pierwszym z tych sądów.

34 Jeśli chodzi o meritum sprawy będącej przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, zwraca on uwagę, powołując się na wyrok z dnia 27 września 1988 r. w sprawie 81/87 Daily Mail and General Trust, Rec. s. 5483, że swoboda przedsiębiorczości ustanowiona w art. 43 WE i 48 WE nie uprawnia spółki utworzonej zgodnie z prawem jednego z państw członkowskich i w nim zarejestrowanej do tego, by przeniosła ona swój zarząd, a zatem główną siedzibę, do innego państwa członkowskiego, zachowując jednocześnie osobowość prawną i pierwotną przynależność państwową, jeżeli właściwe władze nie wyrażają na to zgody.

35 Jednakże zdaniem sądu krajowego późniejsze orzecznictwo Trybunału mogło nieco złagodzić tę zasadę.

36 W tym względzie sąd ten przypomina, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału ograniczeniami swobody przedsiębiorczości w odniesieniu do spółek są wszelkie działania, które zakazują korzystania z tej swobody, utrudniają je lub ograniczają jego atrakcyjność, a powołuje się w tym względzie w szczególności na wyrok z dnia 5 października 2004 r. w sprawie C-442/02 CaixaBank France, Zb.Orz. s. I-8961, pkt 11, 12.

37 Sąd krajowy podnosi ponadto, że w ww. wyroku w sprawie SEVIC Systems Trybunał orzekł, że art. 43 WE i 48 WE stoją na przeszkodzie temu, aby w państwie członkowskim odmawiano, co do zasady, wpisu do krajowego rejestru handlowego połączenia poprzez rozwiązanie spółki bez przeprowadzenia likwidacji i przeniesienie całego jej majątku na inną spółkę, gdy jedna z tych spółek ma siedzibę w innym państwie członkowskim,

podczas gdy po spełnieniu pewnych warunków wpis taki jest możliwy, jeżeli obydwie spółki biorące udział w połączeniu mają siedziby w pierwszym państwie członkowskim.

38 Ponadto w orzecznictwie Trybunału ugruntowana jest zasada, że prawo krajowe nie może czynić rozróżnienia między spółkami w zależności od przynależności państwowej osoby występującej z wnioskiem o wpisanie ich do rejestru handlowego.

39 Wreszcie sąd krajowy podnosi, że rozporządzenie Rady (EWG) nr 2137/85 z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie europejskiego ugrupowania interesów gospodarczych (EUIG) (Dz.U. L 199, s. 1) oraz rozporządzenie Rady (WE) nr 2157/2001 z dnia 8 października 2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej (SE) (Dz.U. L 294, s. 1) zawierają bardziej elastyczne i mniej kosztowne przepisy dla ustanowionych w nich postaci spółek europejskich, umożliwiające im przeniesienie siedziby do innego państwa członkowskiego bez przeprowadzania likwidacji.

40 W tych okolicznościach Szegedi Ítélőtábla, uznawszy, że rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu zależy od wykładni prawa wspólnotowego, postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy sąd drugiej instancji rozstrzygający w sprawie odwołania wniesionego od postanowienia wydanego przez sąd rejestrowy w postępowaniu w sprawie wniosku o zmianę [danych spółki] jest upoważniony do skierowania wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 234 WE wówczas, gdy ani postępowanie w sprawie wydania postanowienia przez sąd [pierwszej instancji], ani postępowanie odwoławcze nie mają charakteru kontradyktoryjnego?

2) Jeżeli sąd drugiej instancji ma, na mocy art. 234 WE, prawo do wystąpienia do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniem prejudycjalnym, czy sąd ten powinien zostać uznany za sąd orzekający w ostatniej instancji, który jest zobowiązany na podstawie art. 234 WE do wystąpienia do Trybunału z pytaniami dotyczącymi wykładni prawa wspólnotowego?

3) Czy regulacja krajowa, która umożliwia wniesienie środka odwoławczego na podstawie przepisów prawa krajowego od postanowienia o odesłaniu prejudycjalnym, ogranicza, i czy może ograniczyć, prawo sądów węgierskich do wystąpienia z pytaniami prejudycjalnymi wynikające bezpośrednio z art. 234 WE, jeżeli w trakcie tego postępowania odwoławczego sąd wyższej instancji może zmienić owo postanowienie, czyniąc bezskutecznym wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym i nakazując sądowi, który wydał postanowienie, wznowienie zawieszonego postępowania?

4) a) Czy w sytuacji, gdy spółka utworzona na Węgrzech na podstawie węgierskiego prawa i wpisana do węgierskiego rejestru handlowego zamierza przenieść swoją siedzibę do innego państwa członkowskiego Unii [Europejskiej], kwestia ta uregulowana jest w prawie wspólnotowym, czy też wobec braku harmonizacji ustawodawstw właściwe jest wyłącznie prawo krajowe?

b) Czy spółka węgierska może wnosić o przeniesienie siedziby do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, powołując się bezpośrednio na prawo wspólnotowe (art. 43 WE i 48 WE)? W przypadku odpowiedzi twierdzącej, czy można uzależnić zmianę siedziby od spełnienia jakiejkolwiek przesłanki lub zezwolenia wymaganych ze strony państwa członkowskiego pochodzenia lub państwa członkowskiego przyjmującego?

c) Czy wykładni art. 43 WE i 48 WE należy dokonywać w ten sposób, że na ich podstawie sprzeczna z prawem wspólnotowym jest regulacja lub praktyka krajowa, które wprowadzają rozróżnienie pomiędzy spółkami handlowymi

w dziedzinie wykonywania praw takich spółek w zależności od tego, w którym państwie członkowskim mają one swoją siedzibę?

[d)] Czy wykładni art. 43 WE i 48 WE należy dokonywać w ten sposób, że na ich podstawie sprzeczna z prawem wspólnotowym jest regulacja lub praktyka krajowa, która uniemożliwia spółce [z danego państwa członkowskiego] przeniesienia siedziby do innego państwa członkowskiego […]?".

W przedmiocie wniosku o ponowne otwarcie procedury ustnej

41 Pismem złożonym w sekretariacie Trybunału w dniu 9 września 2008 r. Irlandia wniosła do Trybunału o zarządzenie otwarcia procedury ustnej na nowo, na podstawie art. 61 regulaminu, w odniesieniu do czwartego pytania prejudycjalnego.

42 Na poparcie swojego wniosku Irlandia wskazuje, że wbrew temu, co uznał rzecznik generalny w opinii, postanowienia odsyłającego nie należy rozumieć w ten sposób, że czwarte pytanie dotyczy przeniesienia siedziby spółki, rozumianej w prawie węgierskim jako miejsce siedziby głównego zarządu, a zatem rzeczywista siedziba spółki.

43 Zdaniem Irlandii z tłumaczenia na język angielski postanowienia odsyłającego wynika, że pytanie to dotyczy siedziby statutowej.

44 Dlatego też Irlandia podnosi co do istoty, że jedna z przesłanek faktycznych, na podstawie których rzecznik generalny wydał swą opinię, jest nieprawidłowa.

45 Irlandia uważa, że gdyby Trybunał miał przyjąć za podstawę tę samą przesłankę, powinien otworzyć ponownie postępowanie ustne, aby umożliwić zainteresowanym stronom w niniejszym postępowaniu zgłoszenie uwag na podstawie takiej przesłanki.

46 Z orzecznictwa wynika, że Trybunał może z urzędu, na wniosek rzecznika generalnego lub na wniosek stron zarządzić otwarcie procedury ustnej na nowo, stosownie do art. 61 regulaminu, jeżeli uzna, że sprawa nie została dostatecznie wyjaśniona lub że podstawą rozstrzygnięcia będzie argument, który nie był przedmiotem dyskusji stron (zob. w szczególności wyrok z dnia 26 czerwca 2008 r. w sprawie C-284/06 Burda, Zb.Orz. s. I-4571, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo).

47 W tym względzie należy stwierdzić po pierwsze, że z całości postanowienia odsyłającego wynika, że czwarte pytanie dotyczy nie przeniesienia siedziby statutowej spółki będącej przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, lecz przeniesienia jej rzeczywistej siedziby.

48 Zatem, jak wskazano w postanowieniu odsyłającym, z węgierskich przepisów o rejestrze handlowym wynika, że do celów stosowania tych przepisów przez siedzibę spółki rozumie się miejsce, w którym znajduje się jej główny zarząd.

49 Ponadto sąd krajowy umiejscowił sprawę będącą przedmiotem postępowania w ramach sytuacji rozpatrywanej w ww. sprawie Daily Mail and General Trust, którą opisuje jako sprawę dotyczącą spółki utworzonej na podstawie prawa jednego z państw członkowskich i zarejestrowaną w tym państwie członkowskim, pragnącej przenieść zarząd główny, a zatem i siedzibę główną, do innego państwa członkowskiego, zachowując przy tym osobowość prawną i pierwotną przynależność państwową, podczas gdy właściwe władze sprzeciwiają się temu. Sąd zastanawia się dokładniej nad tym, czy ustanowiona tym wyrokiem zasada, zgodnie z którą art. 43 WE i 48 WE nie uprawniają spółek do takiego rodzaju przeniesienia zarządu głównego z zachowaniem osobowości prawnej, która została im nadana w państwie, zgodnie z prawem którego spółki te utworzono, nie została następnie złagodzona w późniejszym orzecznictwie Trybunału.

50 Po drugie, Irlandia, a także pozostałe zainteresowane strony, wyraźnie zostały przez Trybunał wezwane do tego, by w swoich wystąpieniach skupić się na założeniu, że podniesiony w ramach sporu w postępowaniu przed sądem krajowym problem dotyczy przeniesienia rzeczywistej siedziby spółki, czyli miejsca, w którym znajduje się siedziba jej zarządu, do innego państwa członkowskiego.

51 Choć w swoich wystąpieniach Irlandia skupiła się mimo to na założeniu, że w niniejszym przypadku chodzi o przeniesienie statutowej siedziby spółki, to jednak również, choć pokrótce, przedstawiła swój punkt widzenia w odniesieniu do założenia, że sprawa będąca przedmiotem postępowania przed sądem krajowym dotyczy przeniesienia rzeczywistej siedziby spółki, który zresztą przypomniała we wniosku o ponowne otwarcie procedury ustnej.

52 W tych okolicznościach Trybunał po wysłuchaniu rzecznika generalnego uważa, że dysponuje wszelkimi danymi niezbędnymi do udzielenia odpowiedzi na pytania zadane przez sąd krajowy i że podstawą rozstrzygnięcia sprawy nie będzie argument, który nie był przedmiotem dyskusji stron.

53 Zatem nie należy zarządzać otwarcia procedury ustnej na nowo.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pierwszego pytania

54 W pytaniu tym sąd krajowy pragnie się w istocie dowiedzieć, czy sąd, taki jak sąd krajowy, rozstrzygając w przedmiocie apelacji od postanowienia sądu rejestrowego, w którym sąd rejestrowy odrzucił wniosek o zmianę wpisu w rejestrze handlowym, należy uważać za sąd upoważniony do wystąpienia z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 234 WE, chociaż ani dla postanowienia sądu rejestrowego, ani dla rozpoznania apelacji przez sąd krajowy nie jest przewidziane postępowanie o charakterze kontradyktoryjnym.

55 W tym względzie należy przypomnieć, że — zgodnie z utrwalonym orzecznictwem — w celu rozstrzygnięcia, czy organ odsyłający posiada charakter „sądu" w rozumieniu art. 234 WE, co jest wyłącznie kwestią prawa wspólnotowego, Trybunał kieruje się wszelkimi danymi, takimi jak podstawa prawna organu, jego stały charakter, obligatoryjny charakter jego jurysdykcji, kontradyktoryjność postępowania, stosowanie przez organ przepisów prawa oraz niezawisłość (zob. w szczególności wyrok z dnia 27 kwietnia 2006 r. w sprawie C-96/04 Standesamt Stadt Niebüll, Zb.Orz. s. I-3561, pkt 12 i przytoczone tam orzecznictwo).

56 Jednakże, jeśli chodzi o kontradyktoryjność postępowania przed sądem krajowym, art. 234 WE nie uzależnia rozpoznania sprawy przez Trybunał od tej cechy postępowania. Z artykułu tego wynika natomiast, że sądy krajowe są uprawnione do skierowania sprawy do Trybunału wyłącznie wtedy, gdy zawiśnie przed nimi spór i muszą wydać rozstrzygnięcie w ramach postępowania mającego na celu wydanie

orzeczenia o charakterze sądowniczym (zob. podobnie w szczególności wyrok z dnia 15 stycznia 2002 r. w sprawie C-182/00 Lutz i in., Rec. s. I-547, pkt 13 i przytoczone tam orzecznictwo).

57 Zatem, jeśli sąd rejestrowy działa jako organ administracji, nie rozstrzygając przy tym sporu, to nie może być uznany za organ wykonujący funkcję sądowniczą. Tak jest na przykład, w przypadku gdy decyduje on w przedmiocie wpisu spółki do rejestru zgodnie z postępowaniem, którego przedmiotem nie jest unieważnienie aktu, który jakoby naruszał prawa wnioskodawcy (zob. podobnie w szczególności ww. wyrok w sprawie Lutz i in., pkt 14 i przytoczone tam orzecznictwo).

58 Natomiast gdy do sądu wpłynie apelacja od postanowienia sądu rejestrowego niższej instancji w sprawie odmowy takiego wpisu, a przedmiotem tej apelacji jest uchylenie tego postanowienia, które narusza zdaniem wnioskodawcy jego prawa, sąd ten rozpoznaje spór i wykonuje funkcję sądowniczą.

59 Zatem w takim przypadku sąd apelacyjny należy zasadniczo uznać za sąd w rozumieniu art. 234 WE, uprawniony do wystąpienia z pytaniem prejudycjalnym do Trybunału (zob. w odniesieniu do takich sytuacji w szczególności wyrok z dnia 15 maja 2003 r. w sprawie C-300/01 Salzmann, Rec. s. I-4899; ww. wyrok w sprawie SEVIC Systems; wyrok z dnia 11 października 2007 r. w sprawie C-117/06 Möllendorf i in., Zb.Orz. s. I-8361).

60 Z akt sprawy przekazanych Trybunałowi wynika, że w niniejszym przypadku sąd krajowy rozpoznaje w trybie apelacji skargę o uchylenie postanowienia, w którym sąd rejestrowy niższej instancji odrzucił wniosek spółki o dokonanie wpisu do tego rejestru przeniesienia jej siedziby, wymagającego zmiany znajdujących się w rejestrze danych.

61 Zatem w sprawie będącej przedmiotem postępowania przed sądem krajowym sąd krajowy rozpoznaje spór i sprawuje funkcję sądowniczą, pomimo braku kontradyktoryjności toczącego się przed nim postępowania.

62 W związku z tym, mając na względzie orzecznictwo przytoczone w pkt 55 i 56 niniejszego wyroku, sąd krajowy należy uznać za „sąd" w rozumieniu art. 234 WE.

63 W związku z powyższym na pierwsze pytanie należy odpowiedzieć w ten sposób, że sąd, taki jak sąd krajowy, rozpoznający apelację od postanowienia wydanego przez sąd rejestrowy, w którym odrzucił on wniosek o zmianę danych w tym rejestrze, należy uznać za sąd uprawniony do wystąpienia z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na mocy art. 234 WE, mimo iż ani w przypadku postanowienia sądu rejestrowego, ani w przypadku rozpoznania apelacji przez sąd krajowy nie jest przewidziane postępowanie o charakterze kontradyktoryjnym.

W przedmiocie drugiego pytania

64 Przedmiotem tego pytania do Trybunału jest w istocie kwestia, czy sąd, taki jak sąd krajowy, którego orzeczenia wydane w ramach takiego sporu, jak spór zawisły przed sądem krajowym, mogą być przedmiotem kasacji, należy uznać za sąd, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego w rozumieniu art. 234 akapit trzeci WE.

W przedmiocie dopuszczalności

65 Komisja Wspólnot Europejskich utrzymuje, że pytanie to jest niedopuszczalne, ponieważ nie jest ono w oczywisty sposób istotne z punktu widzenia rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu przed sądem krajowym, skoro wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym został już złożony do Trybunału, tak że nie ma potrzeby zastanawiać się nad tym, czy skierowanie do niego tego wniosku było obowiązkowe, czy nie.

66 Należy odrzucić to zastrzeżenie.

67 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pytania dotyczące wykładni prawa wspólnotowego, z którymi zwrócił się sąd krajowy w ramach stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny i którego prawidłowość nie podlega ocenie przez Trybunał, korzystają z domniemania znaczenia dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w trybie prejudycjalnym, o które wnioskował sąd krajowy, jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa wspólnotowego, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje danymi na temat stanu faktycznego albo prawnego, które są

konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na pytania, które zostały mu przedstawione (zob. podobnie wyrok z dnia 7 czerwca 2007 r. w sprawach połączonych od C-222/05 do C-225/05 Van der Weerd i in., Zb.Orz. s. I-4233, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo).

68 Jak wskazano w pkt 27 niniejszego wyroku, Cartesio utrzymywała przed sądem krajowym, że jest on zobowiązany do wystąpienia do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, ponieważ należy go uznać za sąd, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego w rozumieniu art. 234 akapit trzeci WE.

69 Ponieważ sąd krajowy żywił wątpliwości w przedmiocie podniesionego przed nim w ten sposób zarzutu, postanowił on zwrócić się w tym względzie do Trybunału z pytaniem prejudycjalnym.

70 Tymczasem byłoby wbrew duchowi współpracy, który powinien panować w stosunkach między sądami krajowymi a Trybunałem, oraz wymogom logiki postępowania, żeby żądać, by sąd krajowy najpierw wystąpił z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczącym wyłącznie tego, czy wchodzi on w zakres sądów, o których mowa w art. 234 akapit trzeci WE, a następnie ewentualnie potem, w drugim wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, zadawał pytania dotyczące przepisów prawa wspólnotowego istotnych z punktu widzenia meritum zawisłego przed nim sporu.

71 Ponadto Trybunał udzielił już odpowiedzi na pytanie dotyczące charakteru sądu krajowego pod kątem art. 234 akapit trzeci WE w kontekście bez wątpienia podobnym do tego, który występuje w związku z niniejszym wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, nie kwestionując dopuszczalności tego pytania (wyrok z dnia 4 czerwca 2002 r. w sprawie C-99/00 Lyckeskog, Rec. s. I-4839).

72 W tych okolicznościach nie jest widoczne, a przynajmniej nie w sposób oczywisty, że żądana wykładnia prawa wspólnotowego nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym.

73 Zatem domniemanie znaczenia dla sprawy przysługujące w zakresie wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie zostało w odniesieniu do niniejszego pytania prejudycjalnego obalone zastrzeżeniem zgłoszonym przez Komisję (zob. w szczególności ww. wyrok w sprawie Van der Weerd i in., pkt 22, 23).

74 Wynika z tego, że drugie pytanie prejudycjalne jest dopuszczalne.

Co do istoty

75 Niniejsze pytanie dotyczy więc tego, czy sąd krajowy należy uznać za „sąd krajowy, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego" w rozumieniu art. 234 akapit trzeci WE. Z postanowienia odsyłającego wynika, że pytanie to bierze się z faktu, o którym była mowa w pkt 30 i 31 niniejszego wyroku, że choć prawo węgierskie stanowi, że orzeczenia wydane w ramach apelacji przez ten sąd mogą być przedmiotem nadzwyczajnego środka odwoławczego, tj. skargi kasacyjnej do Legfelsőbb Bíróság, to jednak jako że celem kasacji jest zapewnienie jednolitości orzecznictwa, możliwość wystąpienia z nią jest ograniczona, w szczególności przesłanką dopuszczalności zarzutów, wymagającą podniesienia naruszenia prawa, a także z faktu, o którym również mowa była w postanowieniu odsyłającym, że zgodnie z węgierskim prawem skarga kasacyjna nie skutkuje co do zasady zawieszeniem wykonania orzeczenia sądu apelacyjnego.

76 Trybunał orzekł już, że orzeczenia krajowego sądu apelacyjnego, które strony mogą zaskarżyć do sądu najwyższego, nie są orzeczeniami „sądu krajowego, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego" w rozumieniu art. 234 WE. Okoliczność, że rozpoznanie takich odwołań co do meritum uzależnione jest od uprzedniego stwierdzenia dopuszczalności przez sąd najwyższy, nie skutkuje pozbawieniem stron środka odwoławczego (ww. wyrok w sprawie Lyckeskog, pkt 16).

77 Ma to tym bardziej zastosowanie w odniesieniu do takiego systemu proceduralnego jak system, w którego ramach należy rozstrzygnąć sprawę będącą przedmiotem postępowania przed sądem krajowym, jako że nie przewiduje on uprzedniego stwierdzenia dopuszczalności odwołania przez sąd najwyższy, a jedynie nakłada ograniczenia, w szczególności w zakresie charakteru zarzutów, które można podnieść przed tym sądem, a które muszą być zarzutami naruszenia prawa.

78 Takie ograniczenia, podobnie jak brak skutku zawieszającego kasacji do Legfelsőbb Bíróság, nie pozbawiają stron wystepujących przed sądem, którego orzeczenia mogą zostać zaskarżone w takim trybie, możliwości skutecznego skorzystania z prawa do wniesienia takiego odwołania od orzeczenia tego sądu, rozpoznającego taki spór, jak spór zawisły przed sądem krajowym. Te ograniczenia i brak skutku zawieszającego nie oznaczają więc, że sąd ten należy uznać za sąd wydający orzeczenia niepodlegające zaskarżeniu.

79 W związku z powyższym na drugie pytanie należy odpowiedzieć w ten sposób, że takiego sądu, jak sąd krajowy, którego orzeczenia wydane w ramach takiego sporu, jak spór zawisły przed sądem krajowym mogą być przedmiotem skargi kasacyjnej, nie można uznać za sąd, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego w rozumieniu art. 234 akapit trzeci WE.

W przedmiocie trzeciego pytania

W przedmiocie dopuszczalności

80 Irlandia podnosi, że niniejsze pytanie jest hipotetyczne, a przez to niedopuszczalne, ponieważ skoro nie wniesiono jakiejkolwiek skargi na postanowienie odsyłające dotyczącej kwestii prawnej, odpowiedź na to pytanie nie może być użyteczna dla sądu krajowego.

81 Komisja również wnosi do Trybunału o stwierdzenie, że nie należy orzekać w przedmiocie tego pytania ze względu na jego hipotetyczny charakter, skoro postanowienie odsyłające uprawomocniło się i wpłynęło do Trybunału.

82 Nie można przyjąć tych zastrzeżeń.

83 Jak wspomniano w pkt 67 niniejszego wyroku, domniemanie znaczenia dla sprawy, z którego korzystają wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, może w niektórych okolicznościach zostać obalone, w szczególności jeżeli Trybunał stwierdzi, że problem jest hipotetycznej natury.

84 Irlandia i Komisja utrzymują, że problem ewentualnego braku zgodności krajowych regulacji w zakresie apelacji od postanowienia w sprawie wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym do Trybunału z art. 234 akapit drugi WE, którego dotyczy niniejsze

pytanie, jest problemem hipotetycznym, ponieważ w niniejszym przypadku postanowienie odsyłające nie stało się przedmiotem apelacji i uprawomocniło się.

85 Jednakże ani to postanowienie, ani przekazane Trybunałowi akta sprawy nie pozwalają na stwierdzenie, że postanowienie to nie było lub nie może być przedmiotem apelacji.

86 Mając na względzie utrwalone orzecznictwo przytoczone w pkt 67 niniejszego wyroku, w tego rodzaju niedającej pewności sytuacji, ponieważ której odpowiedzialność w odniesieniu do prawidłowego określenia ram prawnych i okoliczności faktycznych pytania prejudycjalnego oraz tego, jak dokładne one są, spoczywa na sądzie krajowym, domniemanie znaczenia dla sprawy przysługujące niniejszemu pytaniu prejudycjalnemu nie zostało obalone.

87 Wynika z tego, że trzecie pytanie prejudycjalne jest dopuszczalne.

Co do istoty

88 Artykuł 234 WE upoważnia, a w niektórych przypadkach zobowiązuje, sądy krajowe do wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym, gdy sąd stwierdzi bądź to z urzędu, bądź to na wniosek stron, że do meritum sprawy zalicza się kwestia wchodząca w zakres akapitu pierwszego tego postanowienia. Wynika z tego, że sądy krajowe mają jak najszersze możliwości, jeśli chodzi o wystąpienie do Trybunału, jeśli uznają, że w zawisłej przed nimi sprawie pojawiły się pytania związane z wykładnią lub oceną przepisów prawa wspólnotowego wymagające rozstrzygnięcia z ich strony (wyrok z dnia 16 stycznia 1974 r. w sprawie 166/73 Rheinmühlen-Düsseldorf, Rec. s. 33, pkt 3).

89 Z orzecznictwa Trybunału wynika również, że jeśli chodzi o sąd, którego orzeczenia można zaskarżyć na drodze sądowej w prawie wewnętrznym, art. 234 WE nie stoi na przeszkodzie temu, by postanowienia takiego sądu w sprawie wystąpienia do Trybunału w trybie prejudycjalnym podlegały zwykłym środkom odwoławczym przewidzianym w prawie krajowym. Jednakże dla jasności i pewności prawa Trybunał powinien traktować to postanowienie odsyłające jako wiążące i powinno ono być skuteczne tak długo, jak nie zostanie wycofane (wyrok z dnia 12 lutego 1974 r. w sprawie 146/73 Rheinmühlen-Düsseldorf, Rec. s. 139, pkt 3).

90 Ponadto Trybunał orzekł już, że system ustanowiony na mocy art. 234 WE w celu zapewnienia spójności wykładni prawa wspólnotowego w państwach członkowskich wprowadza bezpośrednią współpracę między Trybunałem a sądami krajowymi w drodze procedury przebiegającej bez inicjatywy stron (wyrok z dnia 12 lutego 2008 r. w sprawie C-2/06 Kempter, Zb.Orz. s. I-411, pkt 41).

91 Wniosek do Trybunału o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym opiera się bowiem na dialogu pomiędzy sądami, którego podjęcie zależy wyłącznie od dokonanej przez sąd krajowy oceny istotnego znaczenia i konieczności takiego wniosku (ww. wyrok w sprawie Kempter, pkt 42).

92 Z postanowienia odsyłającego wynika, że zgodnie z węgierskim prawem można wnieść odrębną apelację od postanowienia w sprawie wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym do Trybunału, przy czym całość sprawy będącej przedmiotem postępowania przed sądem krajowym nadal jest zawisła przed sądem, który wydał to postanowienie, a postępowanie ulega zawieszeniu do czasu wydania wyroku Trybunału. Sąd apelacyjny, do którego zaskarżono to postanowienie, ma zgodnie z węgierskim prawem prawo zmienić to postanowienie, uchylić odesłanie prejudycjalne i nakazać pierwszemu sądowi podjęcie na nowo zawieszonego postępowania krajowego.

93 Jak wynika z orzecznictwa przytoczonego w pkt 88 i 89 niniejszego wyroku, jeśli chodzi o sąd krajowy, którego orzeczenia podlegają zaskarżeniu w prawie wewnętrznym, art. 234 WE nie stoi na przeszkodzie temu, by postanowienia tego sądu o wystąpieniu do Trybunału w trybie prejudycjalnym podlegały zwykłym środkom odwoławczym przewidzianym w prawie krajowym. Jednakże wynik takiego odwołania nie może ograniczać uprawnienia nadanego temu sądowi przez art. 234 WE do wystąpienia do Trybunału, jeżeli uzna on, że w zawisłej przed nim sprawie pojawiły się pytania dotyczące wykładni przepisów prawa wspólnotowego wymagające rozstrzygnięcia z jego strony.

94 Ponadto należy przypomnieć, że Trybunał orzekł już, że w sytuacji, gdy sprawa po raz drugi trafia przed sąd niższej instancji po tym, jak wydany przez niego wyrok został uchylony przez sąd orzekający w ostatniej instancji, tenże sąd niższej instancji może nadal zwrócić się do Trybunału na mocy art. 234 WE, pomimo istnienia w prawie krajowym zasady, że ocena co do prawa wydana przez sąd wyższej instancji jest dla sądu wiążąca (ww. wyrok z dnia 12 lutego 1974 r. w sprawie Rheinmühlen-Düsseldorf).

95 Tymczasem w przypadku zastosowania przepisów prawa krajowego dotyczących prawa do zaskarżenia postanowienia w sprawie wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym, zgodnie z którymi całość sprawy toczącej się przed sądem krajowym pozostaje zawisła przed tym sądem, a jedynie postanowienie odsyłające jest przedmiotem ograniczonego odwołania, niezależne uprawnienie do wystąpienia do Trybunału, nadane przez art. 234 WE pierwszemu z sądów mogłoby być zagrożone, gdyby zmieniając postanowienie w sprawie wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym, uchylając je i nakazując sądowi, który je wydał, podjęcie zawieszonego postępowania na nowo, sąd apelacyjny mógł uniemożliwić sądowi krajowemu skorzystanie z uprawnienia wystąpienia do Trybunału, nadanego mu na mocy traktatu WE.

96 Zgodnie z art. 234 WE ocena znaczenia i niezbędnego charakteru pytania prejudycjalnego leży bowiem zasadniczo wyłącznie w kompetencji sądu, który występuje z odesłaniem prejudycjalnym, z zastrzeżeniem sprawdzenia w ograniczonym zakresie, którego dokonuje Trybunał zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 67 niniejszego wyroku. Tak więc do tego sądu należy wyciągnięcie konsekwencji z wyroku wydanego w ramach apelacji od postanowienia w sprawie wystąpienia z odesłaniem

prejudycjalnym, a w szczególności uznanie, że należy bądź to utrzymać wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, bądź też zmienić go lub wycofać.

97 Wynika z tego, że w takiej sytuacji, jak sytuacja, która ma miejsce przed sądem krajowym, Trybunał powinien, również dla dobra jasności i pewności prawa, traktować postanowienie w sprawie wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym jako wiążące i powinno ono być skuteczne tak długo, jak nie zostanie wycofane lub zmienione przez sąd, który je wydał, gdyż jedynie ten sąd może decydować o wycofaniu go lub zmianie.

98 Z uwagi na powyższe na trzecie pytanie należy odpowiedzieć w ten sposób, że wobec istnienia przepisów prawa krajowego dotyczących prawa do zaskarżenia postanowienia w sprawie wystąpienia z odwołaniem prejudycjalnym, zgodnie z którymi całość sprawy będącej przedmiotem postępowania przed sądem krajowym pozostaje zawisła przed tym sądem, a jedynie postanowienie odsyłające jest przedmiotem ograniczonego odwołania, art. 234 akapit drugi WE należy interpretować w ten sposób, że uprawnienie przyznane na mocy tego postanowienia traktatu sądowi krajowemu nie może zostać podważone ze względu na stosowanie przepisów prawa krajowego dotyczących prawa do zaskarżenia postanowienia w sprawie wystąpienia z odwołaniem prejudycjalnym do Trybunału, pozwalających sądowi apelacyjnemu na zmianę tego postanowienia, jego uchylenie i nakazanie sądowi, który wydał to postanowienie podjęcia na nowo zawieszonego postępowania krajowego.

W przedmiocie czwartego pytania

99 W czwartym pytaniu sąd krajowy pragnie się w istocie dowiedzieć, czy art. 43 WE i 48 WE należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego, uniemożliwiającym spółce utworzonej zgodnie z prawem krajowym tego państwa członkowskiego przeniesienie jej siedziby

do innego państwa członkowskiego z jednoczesnym zachowaniem jej statusu spółki podlegającej prawu krajowemu państwa członkowskiego, zgodnie z prawem którego została ona utworzona.

100 Z postanowienia odsyłającego wynika, że Cartesio, będąca spółką ustanowioną zgodnie z prawem węgierskim, która w chwili założenia ustanowiła swoją siedzibę na Węgrzech, przeniosła swoją siedzibę do Włoch, lecz pragnie zachować status spółki prawa węgierskiego.

101 Zgodnie z ustawą o rejestrze handlowym siedziba spółki prawa węgierskiego znajduje się tam, gdzie znajduje się jej zarząd główny.

102 Sąd krajowy wyjaśnia, że złożony przez Cartesio wniosek o wpis do rejestru handlowego zmiany jej siedziby został odrzucony przez sąd rejestrowy ze względu na to, że w prawie węgierskim spółka utworzona na Węgrzech nie może jednocześnie przenieść swojej siedziby w rozumieniu tej ustawy za granicę i wciąż podlegać węgierskiemu prawu jako prawu właściwemu w odniesieniu do jej statutu.

103 Takie przeniesienie wymaga, by spółka najpierw zakończyła swój byt, a następnie została ponownie utworzona zgodnie z prawem państwa, na którego terytorium zamierza ustanowić swą nową siedzibę.

104 W tym względzie Trybunał przypomniał w pkt 19 ww. wyroku w sprawie Daily Mail and General Trust, że spółka utworzona na mocy porządku prawnego danego państwa istnieje wyłącznie za pośrednictwem prawa krajowego, regulującego jej powstanie i działanie.

105 W pkt 20 tego wyroku Trybunał orzekł, że prawo poszczególnych państw członkowskich znacznie się różni pod względem zarówno wymaganego dla utworzenia spółki kryterium powiązania z krajowym terytorium, jak i możliwości późniejszej zmiany tego powiązania przez spółkę utworzoną zgodnie z tym prawem. Niektóre z tych regulacji wymagają tego, by nie tylko siedziba statutowa, lecz również rzeczywista siedziba, czyli zarząd główny spółki, znajdowały się na terytorium państwa, tak że przeniesienie zarządu głównego poza to terytorium oznacza rozwiązanie spółki ze wszelkimi tego konsekwencjami w aspekcie prawa spółek. Inne regulacje dają spółkom prawo przenoszenia zarządu głównego za granicę, lecz niektóre obwarowują to prawo pewnymi ograniczeniami, a skutki prawne przeniesienia są w różnych państwach członkowskich różne.

106 Trybunał wskazał ponadto w pkt 21 tego wyroku, że w traktacie EWG uwzględniono tę różnicę uregulowań krajowych. Określając w art. 58 tego traktatu (który stał się art. 58 traktatu WE, a następnie art. 48 WE) spółki objęte swobodą przedsiębiorczości, za kryterium powiązania przyjęto na jednakowych zasadach siedzibę statutową, zarząd główny i główne przedsiębiorstwo spółki.

107 W wyroku z dnia 5 listopada 2002 r. w sprawie C-208/00 Überseering, Rec. s. I-9919, pkt 70, Trybunał, podtrzymując powyższe, wywnioskował z tego, że możliwość, by spółka utworzona zgodnie z prawem jednego z państw członkowskich przeniosła swą siedzibę, statutową lub faktyczną, do innego państwa członkowskiego, nie tracąc przy tym osobowości prawnej w porządku prawnym państwa członkowskiego, w którym została utworzona, a także, ewentualnie, szczegółowe zasady tego przeniesienia, określa prawo krajowe, zgodnie z którym spółka ta została utworzona. Sąd wyciągnął z tego wniosek, że państwo członkowskie może nałożyć na spółkę utworzoną na mocy

swojego porządku prawnego ograniczenia w przemieszczaniu faktycznej siedziby poza jego terytorium, obowiązujące dla zachowania przez tę spółkę osobowości prawnej w prawie tego państwa członkowskiego.

108 Należy ponadto zwrócić uwagę, że Trybunał doszedł do tego wniosku również na podstawie brzmienia art. 58 traktatu EWG. Określając w tym artykule spółki objęte swobodą przedsiębiorczości, w traktacie EWG uznano rozbieżność krajowych regulacji pod względem kryterium powiązania wymaganego w stosunku do spółek podlegających danemu prawu, jak i możliwości, a także ewentualnie szczegółowych zasad przeniesienia siedziby, statutowej lub rzeczywistej, przez spółkę utworzoną zgodnie z prawem jednego państwa członkowskiego do innego za trudność, która nie znalazła rozwiązania w ramach reguł swobody przedsiębiorczości, lecz którą będzie trzeba przezwyciężyć w drodze rozwiązań legislacyjnych lub umów międzynarodowych, które jeszcze nie doszły do skutku (zob. podobnie ww. wyroki: w sprawie Daily Mail and General Trust, pkt 21–23; w sprawie Überseering, pkt 69).

109 Zatem zgodnie z art. 48 WE, w braku jednolitej definicji w prawie wspólnotowym spółek objętych swobodą przedsiębiorczości posługującej się jednym tylko kryterium powiązania decydującego o właściwym dla tej spółki prawie krajowym, to, czy art. 43 WE ma zastosowanie do spółki powołującej się na ustanowioną tym postanowieniem podstawową swobodę, podobnie zresztą jak to, czy osoba fizyczna jest obywatelem państwa członkowskiego, uprawnionym na tej podstawie do korzystania z takiej swobody, stanowi kwestię wstępną, na którą w obecnym stanie prawa wspólnotowego odpowiedź można znaleźć jedynie w mającym zastosowanie prawie krajowym. Zatem jedynie wtedy, gdy potwierdzi się, że ta spółka faktycznie może korzystać ze swobody przedsiębiorczości w świetle warunków określonych w art. 48 WE, pojawia się pytanie o to, czy spółka ta jest objęta ograniczeniami tej swobody w rozumieniu art. 43 WE.

110 Państwo członkowskie posiada więc prawo określenia zarówno kryterium powiązania, wymaganego od spółki po to, by mogła ona zostać uznana za spółkę utworzoną zgodnie z jego prawem krajowym i w związku z tym mogącą cieszyć się swobodą przedsiębiorczości, jak również kryterium wymaganego do utrzymania tego statusu w przyszłości. W ramach tego uprawnienia mieści się możliwość, by to państwo

członkowskie nie zgodziło się na zachowanie tego statusu przez spółkę podlegającą jego prawu krajowemu, jeżeli zamierza ona zreorganizować się w innym państwie członkowskim w taki sposób, by przenieść swoją siedzibę na jego terytorium, zrywając w ten sposób powiązanie przewidziane w prawie krajowym państwa członkowskiego, na podstawie prawa którego została utworzona.

111 Jednakże taki przypadek przeniesienia siedziby spółki utworzonej zgodnie z prawem jednego państwa członkowskiego do innego państwa członkowskiego bez zmiany prawa, któremu ona podlega, należy odróżnić od przypadku przeniesienia spółki podlegającej jednemu państwu członkowskiemu do innego państwa członkowskiego ze zmianą mającego zastosowanie prawa krajowego, gdy spółka zmienia się w rodzaj spółki podlegający prawu krajowemu państwa członkowskiego, do którego się przenosi.

112 W tym drugim przypadku uprawnienie opisane w pkt 110 niniejszego wyroku nie dopuszcza bowiem zwolnienia krajowego prawa dotyczącego zakładania i rozwiązywania spółek od reguł traktatu WE dotyczących swobody przedsiębiorczości, a w szczególności nie stanowi uzasadnienia dla tego, by państwo członkowskie, w którym spółka powstała, poprzez wymóg rozwiązania i likwidacji tej spółki, uniemożliwiało jej przekształcenie się w spółkę prawa krajowego tego drugiego państwa członkowskiego, o ile jego prawo na to pozwala.

113 Taka przeszkoda w skutecznym przekształceniu bez uprzedniego rozwiązania i likwidacji tego rodzaju spółki w spółkę prawa krajowego państwa członkowskiego, do którego zamierza się ona przenieść, stanowiłaby ograniczenie swobody przedsiębiorczości danej spółki, które, pod warunkiem że nie byłoby uzasadnione nadrzędnymi względami interesu ogólnego, jest zakazane na mocy art. 43 WE (zob. podobnie w szczególności ww. wyrok w sprawie CaixaBank France, pkt 11, 17).

114 Należy ponadto stwierdzić, że od czasu przytoczonych wyroków w sprawie Daily Mail and General Trust i Überseering, prace w zakresie rozwiązań legislacyjnych lub umów międzynarodowych w dziedzinie prawa spółek, o których mowa odpowiednio w art. 44 ust. 2 lit. g) WE i art. 293 WE, nie dotyczyły dotychczas rozbieżności w ustawodawstwach krajowych, na których istnienie zwracały uwagę te wyroki, i w związku z tym nie doprowadziły do ich wyeliminowania.

115 Komisja utrzymuje jednakże, że brak wspólnotowych uregulowań w tej dziedzinie, stwierdzony przez Trybunał w pkt 23 ww. wyroku w sprawie Daily Mail and General Trust został naprawiony za pomocą wspólnotowych przepisów dotyczących przeniesienia siedziby do innego państwa członkowskiego, zawartych w takich rozporządzeniach, jak rozporządzenia nr 2137/85 i 2157/2001, w sprawie, odpowiednio, EUIG i SE, czy też rozporządzenie Rady (WE) nr 1435/2003 z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie statutu spółdzielni europejskiej (SCE) (Dz.U. L 207, s. 1), a także węgierskich przepisów wydanych w wyniku tych rozporządzeń.

116 Komisja uważa, że regulacje te mogłyby, a nawet powinny być stosowane odpowiednio do przeniesienia za granicę rzeczywistej siedziby spółki utworzonej zgodnie z prawem krajowym jednego z państw członkowskich.

117 W tym względzie należy stwierdzić, że chociaż rozporządzenia te, przyjęte na podstawie art. 308 WE, faktycznie zawierają przepisy umożliwiające ustanowionym w nich nowym podmiotom prawnym przenoszenie siedziby statutowej, a zatem również rzeczywistej siedziby, ponieważ obie te siedziby powinny znajdować się w tym samym państwie członkowskim, do innego państwa członkowskiego, nie powodując przy tym ani rozwiązania pierwotnej osoby prawnej, ani powstania nowej osoby prawnej, takie przeniesienie musi jednakże wiązać się ze zmianą prawa mającego zastosowanie do dokonującego tego przeniesienia podmiotu.

118 Wynika to na przykład w odniesieniu do SE z art. 7–9 ust. 1 lit. c) ppkt ii) rozporządzenia nr 2157/2001.

119 Tymczasem w sprawie będącej przedmiotem postępowania przed sądem krajowym Cartesio pragnie jedynie przenieść swoją rzeczywistą siedzibę z Węgier do Włoch, pozostając przy tym spółką prawa węgierskiego, czyli nie zmieniając prawa krajowego, któremu podlega.

120 Zatem stosowanie mutatis mutandis wspólnotowych regulacji, o którym mówi Komisja, nawet jeśli przyjąć, że miałoby obowiązywać w przypadku przeniesienia za granicę siedziby spółki podlegającej prawu krajowemu jednego z państw członkowskich, i tak nie mogłoby przynieść spodziewanych rezultatów w takiej sytuacji, jaka jest przedmiotem postępowania przed sądem krajowym.

121 Następnie, jeśli chodzi o znaczenie ww. wyroku w sprawie SEVIC Systems dla zasady ustanowionej w ww. wyrokach w sprawie Daily Mail and General Trust i w sprawie Überseering, należy stwierdzić, że te wyroki nie dotyczą tego samego problemu, a zatem nie można twierdzić, że w pierwszym z tych wyroków doprecyzowano zakres pozostałych.

122 Wymieniona wyżej sprawa SEVIC Systems dotyczyła bowiem uznania, w państwie członkowskim utworzenia spółki, założenia spółki za pomocą fuzji transgranicznej, przeprowadzonej przez tę spółkę w innym państwie członkowskim, co jest przypadkiem zasadniczo różnym od sytuacji występującej w ww. sprawie Daily Mail and General Trust. Zatem sytuacja będąca przedmiotem postępowania w ww. sprawie

SEVIC Systems przypomina sytuacje, które były przedmiotem innych wyroków Trybunału (zob. wyrok z dnia 9 marca 1999 r. w sprawie C-212/97 Centros, Rec. s. I-1459; ww. wyrok w sprawie Überseering; wyrok z dnia 30 września 2003 r. w sprawie C-167/01 Inspire Art, Rec. s. I-10155).

123 Tymczasem w takich sytuacjach kwestią wstępną, którą należy rozstrzygnąć, nie jest pytanie przytoczone w pkt 109 niniejszego wyroku, o to, czy daną spółkę można uznać za spółkę posiadającą przynależność państwową państwa członkowskiego, zgodnie z ustawodawstwem którego została utworzona, tylko o to, czy spółka ta, w której przypadku bezsporny jest fakt, że jest ona spółką prawa krajowego jednego z państw członkowskich, napotyka na ograniczenie korzystania ze swego prawa do założenia przedsiębiorstwa w innym państwie członkowskim.

124 W związku z całością powyższych rozważań na czwarte pytanie należy odpowiedzieć w ten sposób, że w obecnym stanie prawa wspólnotowego art. 43 WE i 48 WE należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego uniemożliwiającym spółce utworzonej na mocy prawa krajowego tego państwa członkowskiego, by przeniosła swoją siedzibę do innego państwa członkowskiego, zachowując przy tym status spółki podlegającej prawu krajowemu państwa członkowskiego, zgodnie z którego prawem została ona utworzona.

W przedmiocie kosztów

125 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

1) **Sąd, taki jak sąd krajowy, rozpoznający apelację od postanowienia wydanego przez sąd rejestrowy, w którym odrzucił on wniosek o zmianę danych w tym rejestrze, należy uznać za sąd uprawniony do wystąpienia z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na mocy art. 234 WE, mimo iż ani w przypadku postanowienia sądu rejestrowego, ani w przypadku rozpoznania apelacji przez sąd krajowy nie jest przewidziane postępowanie o charakterze kontradyktoryjnym.**

2) **Takiego sądu, jak sąd krajowy, którego orzeczenia wydane w ramach takiego sporu, jak spór zawisły przed sądem krajowym, mogą być przedmiotem skargi kasacyjnej, nie można uznać za sąd, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego w rozumieniu art. 234 akapit trzeci WE.**

3) **Wobec istnienia przepisów prawa krajowego dotyczących prawa do zaskarżenia postanowienia w sprawie wystąpienia z odwołaniem prejudycjalnym, zgodnie z którymi całość sprawy będącej przedmiotem postępowania przed sądem krajowym pozostaje zawisła przed tym sądem, a jedynie postanowienie odsyłające jest przedmiotem ograniczonego odwołania, art. 234 akapit drugi WE należy interpretować w ten sposób, że uprawnienie przyznane na mocy tego postanowienia traktatu sądowi krajowemu nie może zostać podważone ze względu na stosowanie przepisów prawa krajowego dotyczących prawa do zaskarżenia postanowienia w sprawie wystąpienia z odwołaniem prejudycjalnym do Trybunału, pozwalających sądowi apelacyjnemu na zmianę tego postanowienia, jego uchylenie i nakazanie sądowi, który wydał to postanowienie, podjęcia na nowo zawieszonego postępowania krajowego.**

4) W obecnym stanie prawa wspólnotowego art. 43 WE i 48 WE należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego uniemożliwiającym spółce utworzonej na mocy prawa krajowego tego państwa członkowskiego, by przeniosła swoją siedzibę do innego państwa członkowskiego, zachowując przy tym status spółki podlegającej prawu krajowemu państwa członkowskiego, zgodnie z którego prawem została ona utworzona.

Podpisy